Jm
3706

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-290296-p0001-8

Na. 5. D.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-290296-p0002-4

CASP. CALVOERII
VINDICIÆ
LEUITICI
XXVI. 44.

ADUERSUS ABUSUM IUDAICUM IUDAICOGERMANICE

ſeorſum edidit

IO. HENR. CALLENBERG
Ph. P. P.

Halæ, in typographia inſtituti iudaici
CIↃ IↃCC XXXV.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-290296-p0003-0

Lectori christiano
S. P.

HOrtatu quorundam, manum admoueo communicando cum iudæis operi caluœriano, quod de Christi gloria inscriptum est; sed particulatim id facere, cum leuitas gentis, quam grandioris libri facile tædet, tum sumtuum iubet ratio. In præsenti exhibeo locum, Leu. XXIV. 44. recte explanatum, profligato solatio falsissimo, quod exules isti, sub peruicaci seruatoris sui contemtu, inde capiunt. Tractauit idem argumentum Ioannes Benedictus Carpzouius in dissertatione de iudæorum aurea simia. Scommati occasionem præbuit prima loci vocula hebraica, ab erronibus illis sæpissime ac inepte iactata. Liberet ipsos Deus tandem ab his, aliisque ineptiis, atque iniiciat animis cupiditatem solatii solidi, quod dat sub facinorum pœnitentia fidenter exceptus humani generis pacator!

Halæ, die XXIII. April.
CIↃ IↃCC XXXV.

IO. HENR. CALLENBERG.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-290296-p0004-6

שאלות
פון דעם גוילדרן אף
נדפס בשנת תצ"ה

שאלה א'

איך הויר · דש פֿון דען יהודים גזאגט ווערט · דש זיא פֿיל רידנש אונ' ריהאנש מאכֿן פֿון דעם גוילדרן אף · אונ' שפרעכֿן · עש זייא זוכה · דש עש מיט גוילדרן בוכֿשטאבן גשריבן ווערט · קאנשטוא מיר וואל זאגן · איין פֿריינד · וואש זיא דאמיט האבן וואלן :

תשובה · זיא פֿר שטין דארורך דיא שילי פֿר הייסונג · וועלכֿי הק'בה דעם פֿאלק ישראל גטאן האט (ויקרא כ"ו) ואף גם זאת וגו' דאש איז טייטש · אונ' אויך דיז · ווען זיא זיין אים לאנד אירר פֿיינדי · ניט האב איך זיא פֿר ווארפֿן · אונ' ניט עקלט איך איר · זיא אויף צו רייבן · אויף צו העבן איין בונד מיט אינן · דען איך בין דער הער איר גאט :

שאלה ב'

איך מוז גשטין · עש איז דאש · וואש דער

גטרייא גאט אין אן גזוגנן פסוק גזאגט האט·
אייני טרויסטליכי פר הייסונג· וואו הער
קומט עס דען· דס דיא יהודים נון איבר אנדרט
האלב טויזנט יאר אין אירר פיינדי לאנד זיין·
אונ׳ טוט זיך דיא גרינגסטי האפנונג צו אירר
ערליסונג ניט הר פאר:

תשובה· דוא פראגסט ביליג דאר נאך·
דען עס איז גוויס גאנץ ברענקליך: אלז
ישראל אין מצרים וואז· דא וואר עס עטוואן
ת׳ טניס· דא זאנד אים הש״י משה עה״ש
דער פירט זיא דורך יהשוע אין דאס גלובטי
לאנד· קאמן זיא דא זעלבסט אין דען טאגן
דער שופטים בידי הגוים· דא ערוועקט אין
הק״בה איין היילנד· עס מוזט איין גדעון·
איין יפתח· איין שמשון קאמן· דער זיא
אויס דעם יאך אירר פיינדי לוס מאכן מוסט:
וואורדן זיא נאך בבל גפירט· זאו ווערט עס
נייארט ע׳ טניס· דא קאמן זיא ווידר אין
איר פאטר לאנד: ווען זיא אין אירם עלנד
זאזן· זאנד הש״י אין זייני נביאים· וועלכי
זיא מוסטן אויס איינר היאליגן אופן בארונג
איינר בלדיגן ערליזונג פר זיכרן: נון אבר
נאך דעם דער יהודים שטאט אונ׳ בית המקדש
ביר רומים איז פר שטירט ווארדן· זיין זיא

אין אירר עלנדרן גולה בייא דיא את"ר ו"ס
טנים · עס קומט קיין אלמך · קיין נביא ·
דער זיא מויז געטליכר אופֿן באורונג טרעסטי
אונ׳ זיא אירר באלדיגן ערלויזונג פֿר זיכרי ·
זונדרן זיא בלייבן אין אירם עלנד און טרוסט
פֿאר וויא גמך זיין : האט זיך שון איין בר
ככבא אן גפֿונדן · וועלכר זיך פֿאר איינן זון דער
שטערנן (אויז במדבר כ"ד) אויז גגעבן ·
זוא האט זיך דוך באלד גצייגט · דז עס איין בר
כוזבא · איין זון דער ליגן גוועזן · וויא אין דיא
יהודים זעלבסט גזאגט : · דיזר האט דיא ארמן
יהודים בטרוגן · אונ׳ אין דאס גרויסטי עלנד איין
גפֿירט · וויא דא פֿון דער תלמוד זעלבסט
אין סנהדרין ובטין הערכי קלאגן פֿירט ·
אונ׳ זאלכר בטריגר · איז משה פֿון קרעטא
ודמהוי האבן זיך אבר אויך נוך פֿור ווייניג
יארן הר פֿור גטאן :

שאלה ג׳

וואס מאג דען וואל דיא אורזאך זיין · ווארום
גאט דאס גוילדני אף אן דען יהודים ניט
ערפֿילט :

תשובה · דיז שטיט קלאר אים אן גזוגן
פרק · עס איז נעמליך דען יהודים זאלכי פֿר
הייסונג ניט שלעכט הין גטאן · זונדרן מיט

ברינגונג · ווען זיא איין תשובה אויף זיך ווערן מקבלים זיין · דען זוא שטיט בדייטליך אים פסוק מ׳ והתודו את עונם וגו׳ דא ווערן זיא דען בקענן אירי איזטאט אונ׳ אירר פֿעטר איזטאט · דורך אירי איבר טרעטונג · דא איט זיא אן איך ביז גטאן · אונ׳ אויך דא דורך זיא גוואנדלט זיין איט איר אין איינם צו פֿאל: אויך איך וויל וואנדלן איט אינן אים צו פֿאל · אונ׳ וויל זיא פֿירן אין דאש לאנד אירר פֿיינדן · אדר דא ווערט זיך דעאיטיגן איר און בשניטן הערץ:

שאלה ד׳

זוא איזן יוא דיא יהודים איין גרויש פשע גטאן האבן · פֿון וועלכר זיא קיין תשובה גטאן · דש גאט זיין צו זאג אן זיא ניט ער פֿילט:

תשובה · דיא יהודים בקענן עש זעלבשט · ווען אן זיא פֿרעגט · ווארום איר אטיח · דער זיא · אירר איינונג נאך · אויש אירר גולה ערלין זאל · נוך ניט גקואן · דא דוך דיא צייט · דיא אשה ונביאים יוא איר אייגן תלאור בשטיאט · פֿאר לענגשט פֿאר בייא איז · זוא איז דאש אירי ערשטי אונ׳ לעצטי ענטפֿרט · עש קואי זאלכש הער פֿון וועגן אירר חטאות · אונ׳ דאש האבן זיא אויש אירם תלאוד · דא

אין

אין דעם סנהדרין פרק י"א אויט דריקליך
שטיט · ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה יצאו ·
פון וועגן אונזר זינדן דיא גרוס · זיין היגוועק
גאנגן פון דען זעלבן (טאגן דעס משיח) ·
וועלכי היגוועק גאנגן זיין:

שאלה ה׳

וואס מאג דען דאס וואול פיר איינה זינד
זיין · וועלכי דיא יהודים גטאן · אונ׳ אין וועלכר
זיא נוך שטעקן · אונ׳ דריבר קיינה תשובה
גטאן האבן:

תשובה · עבודה אלילי׳ אדר דער געצן דינשט ·
קאן עס ניט זיין · אום דעסנט ווילן זיין דיא
אבות דער יהודים אין דען טאגן האהל מועד
אונ׳ הבית הראשון · אלז אין דיא נביאים
האטן גוויזאגט אונ׳ גרדייט · אפט אמל אין
דיא האנד אירר פיינדי גגעבן: אבר
דיא היטיגן יהודים זיין זאט אירן פעטרן ·
נאך דעם זיא פאר את"ר טנים זיין אויש
אירם לאנד נאך דעם חרבן הבית פר טריבן ·
אונ׳ אונטר גוים אונ׳ קריסטן פר שטרייט ·
דא זיין זיא קיינס דינג זוא פיינר · אלז דער
עבודת אלילים · זוא גאר דס זיא אויך היפט
זעלביך · דס זיא קיינה קריסטן ווערדן · דא
דורך אב גהאלטן ווערדן · וויל זיא איינן ·
דיא

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-290296-p0009-7

דיא קריסטן בגיאן איינה אבגעטרייא · אין
דעם זיא הישוע אן בעטן : זאז קאן
דעם נאך דיא עבודה זרה דיא גרושי זינד
ניט זיין : זאז קאן עט אויך ניט זיין דער
איהברוך · דען דער ווערט זער הארט אונטר
זיא גשטראפט · יוא זיא האלטן זאז גאר זער אויך
דיא און אלר בריכליכקייט דער איה · דט אויך
פון רמ"בם לייטן · דאט איז אין גפער פאם
יאהר נאך דער גבורט ישוע המשיח א"ד
הער · דיא נעאונג פילר ווייבר · וועלכט זונסט
נאך דער תורה פר גינט וואר · אונטר דען
יהודים אב גשאפט וואדן : דער זונסט
גוואונליך אונ׳ אין דער וועלט בקאנטי טויט
שלאג קאן עט אויך ניט זיין · דען דער
ווערט זאז וואול בייא זיא · ווען ער הייאליך
איז · דורך איין הארט קנס אונ׳ תשובה · אלז
אויך בזונדרט · ווען ער אויפנטליך · פון דען
אובריגקייטן דאר אונטר זיא זילן · מיט דעם
שווערט אויך נאך העררטר שטראף אן גזעהן ·
עט זיין אויך אין דעם דען יהודים דיא הענד
גוואלטיג גבונדן · זאז גאר דט זיא אויך קיין
גווער אויפנטליך טראגן דירפן · אונ׳ קיין גרוט
וועזן אין דעם עולם מער אאכן קענן · זאז
זיין עט דעם נאך דיא דרייא זינדן ניט ·

אלז בזונדר קרי אונ' צו פאל זיין· דא מיט
זיא זיך מן הטי' זעלברט פר זינדיגט· אונ'
מיט ענטגיגן גוואנדלט האבן:
תשובה· עס איז דאס כארי ידי ורגלי·
אלז מיין ליב האבן זיא מייני הענד אונ' פיז
דורך גראבן (תהלים כ"ב י"ז)· עס איז
דיא טייטונג דעס משיח· דא פון אויך
משה (דברים ל"ב) האט גווייזאגט· ויטש
אלוה וגו' ער האט פארן לאזן גאט זיינן
בשעפפר· אונ' האט גרינג גמאכט אונ' בשימפפט
צור ישועתו· דען פעלז זיינס ישוע אדר
הייליט· דער משיח· וויא שון אויבן אן
גפירט איז· קלאגט זעלבסט (תהלים כ"ב
כארי ידי ורגלי· זיא האבן מייני הענד
אונ' פיז דורך שטוכן אדר דורך גראבן· וויא
עס דיא מסורה ליזט· אדר וויא עס דאס
תרגום ערקלערט· זיא האבן מייני הענד אונ'
פיז דורך שטוזן· וויא מיין ליב מיט זיינן לעבן
פפלעגט צו טון· זכריה י"ב שפריכט גאט
והביטו וגו' זיא ווערדן זעהן אויף מיך· וועלכן
זיא דורך שטוכן האבן· ווער דיז זייא·
לערט דער מלאך צו דניאל גזאגט (בסימן
ט') דא ער אויס דריקליך זאגט· עס ווערם
נאך דען ס"ב יאר וואכן· דארין ירושלים

אונ׳ דאש בית המקדש זאלטי ווידר גבויט ווערדן ·
המשיח אויז גרוטיט ווערדן אונ׳ ניקש מער
זיין · יכרת משיח ואין לו · דאר אויך
ווערט דאש אופפר אונ׳ שפייז אופפר אויך
הערן · אונ׳ זייא בטלון · דש ביז צום ענד
דיא פר וויסטונג טרייפן זאל : דא האט
דער יהודי דיא רעכטי ערקלערונג דעש גוילדנן
אף אונ׳ וואש אירר פעטר פשט זייא · דא
מיט זיא זיך אן גאט זעלבר פר זינדיגט · אונ׳
אים ענטקיגן גוואנדלט האבן · דעשט וועגן
אויך דער גרעכטי גאט אן ווידר אין ענט
קעגן גוואנדלט · אונ׳ זיא אין אירר פיינדי לאנד
הין וועג גטריבן : אירר קינדר איגטאש
איז · דש זיא אן אירר פעטר פשט אונ׳ ענט
זעלניכם בלוט פר גיסן · זוא זיא אן דעם משיח
גטאן · גפאלן טראגן · דעם הערן אונ׳ זיינם
גזאלבטן האלז שטאריג אונ׳ גריאיג גלייך אירן
פעטרן ענטקעגן וואנדלן · אונ׳ אים דען
קאפף ביטן · דאש פלייש צווארט בשניידן · דוך
איר אן בטניטן הערצניט דעאיטיגן · דא זיא דוך
בייא אירם גוילדנן אף אונ׳ פר היישונג אויך
זאלטן גדענקן אן דאש צווייא מאליך אף · זוא
השי׳ בייא דעם אן גפירטן פסוק נאך
דענקליך אין טערפט · דא ער שפריכט ·
וזכרתי

וועלכי זא וואוז פון דען יהודים אלז אוך
פון דען אלטן קריסטן פור דיא דרייא הויפט
זינדן גהאלטן ווערדן: עש זיין אלזו זינדן·
זאג איך· דיא אורזאך ניט· וועש וועגן דאש
גוילדן אף אונ' טרעשטליכי פר הייסונג הטי'
אן זיא ניט ער פילט ווערט· זא קאן עש
אויך דער מאנגל דער זונשט גוואונליכן תשובה
ניט זיין· זיא האבן יוא איר פילי שווערי
קאשטייאונג· גייסלונג· פאשטונג אין הונגר
אונ' דורשט· אונ' אנדרן שטרענגן לעבן אונ'
ניכטיגונגן· בפרט אין אירם יערליכן יום
הכפור· וויא דען אויך אים יאר נאך דער
יהודים רעכנונג תר"סבן דיא דאבייגן איינה
גרויטי כפורא אונ' תשובה אונטר דיא יודן
שאפט אויש גטריבן· וועלכי אויך מיט
העפטיגר שטרענג· פאשטן· ווינן· בעטן ·
קאשטייאן· צדקה געבן וכו' איז פון צוגן
ווארדן: זא פעלט עש אויך אן דער תפילה
אונ' גשרייא לאל חי ניט· דש זיא דוך הטי'
ערליטן וואלי· דען אין דעם זיא אלי טאג
אבר אלז אין אמל צור שול גיאן· אונ' הטם
אום ערבארמונג ביטן· אונ' אים זיין שבועה· דען
ער דעם אברהם גשוואורן· פאר האלטן: זא
טרייאן אונ' בעטן דיזי ארמי לייט צום מוצאי

שבת אלי מאל ק"ל דאס אליהו הנביא ·
דא זיא רופן אונ' ביטן אלימאל אויג דוך איילן
אונ' קומן מיט משיח דעם בן דוד · אוק
נעמליך זיא אויט דער גולה צו ערלייזן · עס
פֿעלט דערנט וועגן אן דען ער צעלטן
שטיקן ניט :

שאלה ו׳

וואס מאג עס דען וואול פֿאר איין גאנץ
גרוס בזונדר פֿסק זיין · וועלכי דיא יהודים
בגאנגן · אונ' דאר איבר זיא נוך קיינה
תשובה גטאן · אונ' וואז פֿארט פֿון דעסט
וועגן גדריקט ווערדן:
תשובה · עס שטיט דיז ניט און דייטליך
אין דעם פֿון דען יהודים זאז הוך גהאלטן
פסוק · ניט וייט פֿון דעם גולדנן אף · דא
הייסט עס · והתודו את עונם וגו׳ דא ווערדן
זיא דען בקענן אירי אונטאט · אונ' אירר פֿעטר
אונטאט דורך אירי איבר טרעטונג · דא מיט
זיא אן איך ביז גטאן האבן · אונ' אויך דא
דורך זיא געוואנדלט זיין מיט מיר בקרי אין
איינם צו פֿאלן · אויך איך וויל גיאן מיט
אינן בקרי אין איינם צו פֿאלן:

שאלה ז׳

וואס מאג דאס וואול פֿאר איין עון אבות
אונ'

מיר זייט איר שפיליגי דורנן אין איינן אויגן·
עש ענט פערטיט ר׳ חיים· רבי עש זיים
זולכש ניט איבל אין דיינן אויגן וכו׳· ווען
דער ווין אין גיט· זוא גיט דאש גהיימניש הער
אויש· דיזר שפרוך דעם תלמוד קומט זונשט
זער נאהנט איבר איין מיט דער ווייזאגונג דעש
פאטרש יעקוב (בראשית מ״ט) לא יסור שבט
וגו׳· עש איז אויך זער ברענקליך· דש
תהלים פ׳ שטיט· יכרסמנה וגו׳ עש האט אין
(דען ווין שטוק ישראל) אונטר ווילט חזיר
מיער איין שווין אויט דעם וואלד· דא דען
דאש ע׳ זוא דער מיטלשט בוך שטאב אים
גאנצן תהלים איז· אונ׳ אלזוא גלייכשאם דעש
זעלבן מיטל פונקט· מיטן אונטר דען איבריגן
בוך שטאבן דעש ווארטש יער· וועלכש איין
וואלד בדייט· ער הובן אונ׳ שוועבינד הענגט·
דיז דייטיט ר׳ בחיי אין כד הקמח דא הין·
דש דיא קרישטן· וועלכי מן דען תלוי גלויבן
אונ׳ בשר חזיר עשן· דיא חזירין ווערן· וועלכי
דען ווין שטוק ישראל (ירושלים אונ׳ דאש
יודישי לאנד) פר ווישטיט האבן· אוז אלזו
דער יהודי זעלבשט בקענן· דש ער פון דעם
דער גקרייליגט איז· אונ׳ וועלכן דיא צו
ירושלים ער מורדט האבן· ווניג פאר טייל צו
האפן האבן:

שאלה ח׳

וואש דוא היר זאגשט · איז טײלש ער טרעקליך · טײלש בדענקליך · איך מערק אבר וואל · דאש דוא וואנדרבאר זאלשט אויף דען ישוע · דען דיא קריסטן פֿור איהן משיח האלטן · האבן זיא אבר הינוגטר איינן פֿעשטן גרונד :

תשובה · דוא פֿראגשט ביליך נאך דעם גרונד · דען אין זאלכן זאכן לעשט עש זיך וואש ניט איינז ווײטי פֿעלד הין זאגן אונ׳ היגאיין גלויבן · ווארדן אין אונז גוויסן גרונד האבן אין וואלכן וויכֿטיגן זאכן :

שאלה ט׳

איז דען דיא פֿראג פֿון דעם משיח פֿון זא הוכֿר וויכֿטיגקייט :

תשוב״ · יוא פֿרײליך · דער פֿור טרעפֿליכֿטשטי אויטר דען ראבינן רמ״בם בקענט עש זעלבר · ווען ער זאגט אים הלכות פֿון דען קיניגן פרק י״א · כל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו שהרי התורה העיד עליו · וועלכֿר ניט גלויבט אין (דעם משיח) אונ׳ וועלכֿר ניט ווארטיט אויף זיינה צו קונפֿט · דער לייגנט ניט אליין דיא איבריגן פרופֿעטן ווארדן אויך דיא תורה אונ׳ משה אונזרן מייסטר ·

וזכרתי את בריתי וגו׳ אונ׳ איך ווערט גדענקן
אן איינן בונד מיט יעקוב · ואף אונ׳ אויך
אן איינן בונד מיט יצחק · ואף אונ׳ אויך אן
איינן בונד מיט אברהם · וואס איז דאס
פאר איין דרייפאכר בונד · דס נעמליך
אין דעם זאמן דער בנענטן אבות · דאס איז
אין דעם משיח · וועלכר דעם פלייש נאך
אויס אירם גבליט זאלט הער שטאמן · זאלטן
אלי פעלקר אויף ערדן גזעגנט ווערדן · אן
זאלכן בונד זאלטן דיא יהודים גדענקן · זוא
ווירד הק״בה ווידר אן זיא גדענקן · אבר
וויל זיא זיינה דינין פר אכטן · אונ׳ אירם
נפש עקלט פיר זיינן זאצונגן · דס נעמליך
אין דעם משיח זאלט הייל אונ׳ לעבן גזוכט
ווערדן · אלזוא האט אויך השם ווידר עקל
אן זיא · ווית זאלכש אלז בשיירליך שטיט אין
דען פסוקים : אונ׳ דס וויטיגליך דיא יהודים
קיין גרוסן נוצן ווערדן פון דעם משיח האבן ·
וויל דער זעלביגי זיין ווערט יודה וישראל אין
שטיין אירש פאנז אונ׳ פר דערבוש · וועלכש
אבר אונטר דען אלטן ראבינן פור איין
סוד אונ׳ געהיימנים געהאלטן · וועלכש זיא דעם
געמיינן אמן ניט אופן בארן וואלן · זאלכש איז
זוא גאר אויס דעם תלמוד זעלבשט צו שליסן ·
(סנהדרין

(סנהדרין פרק אחד דיני ממונות דף ל"ח)׃
יהודה וחזקיה בני דר׳ חייא חוו ותבו קמיה
דרבי בסעודתא׃ ולא הוו קא אמרי ולא מידי
אמר להו׃ אגברו חמרא אדרדקי׃ כי היכי
דלימרו מילתא׃ כיון דאיבסום פתחו ואמרו׃
אין בן דוד בא׃ עד שיכלו שתי בתי אבות
מישראל ואלו הן׃ ראש גולה שבבבל׃ ונשיא
שבארץ ישראל׃ שנ׳ והיה למקדש ולאבן נגף
ולצור מכשול לשני בתי ישראל׃ אמר להם
בני קוצים אתם מטילים לי בעני אמר לו רבי
חייא׃ ר׳ אל ירע בעינך׃ נכנס יין וצא סוד׃
דאס איז טייטש׃ יהודה אונ׳ יחזקיה זיני
דעס ר׳ חייא ווארן זיצנד קיגן רב איבר
אין איין גאסט מאל אונ׳ רעדטן ניקס צו איס׃
דא שפראך ער׃ געבט אינן שטארקן וויין׃
דען זא ווערדן זיא רעדן׃ דא טאטן זיא דען
אונד אויך אונ׳ שפראכן׃ עס קומט דער זון
דוד ניט׃ ביס אונטר גימן דיאביידן הויזר דער
פעטר פון ישראל׃ אונ׳ דיזי זינד זיא׃ דאס
הויז דער געפענקניס צו בבל אונ׳ דער פירשט
אים לאנד ישראל׃ וויל גזאגט איז׃ ער
ווערט זיין צום היילגטום אונ׳ צום שטיין דעס
אן שטוס אונ׳ צום פעלז דעס פאלז דען ביידן
הויזרן ישראל׃ רב שפראך צו אינן׃ זיני
מיר

מייסטר · דען זיך · דאס זעלביגי צייגט פֿון אים :

שאלה י׳

זא פֿראגן זיא ביליך דיא יהודים אונ׳ קריסטן
מיט גרוסן ערנסט יראת שמים אונ׳ פֿלייס
דאר נאך :

תשובה · אל דינגט :

שאלה י״א

וואס זעלן זיא דען פֿור איין גרונד אירש
בווייסטואס :

תשובה · עס קומן יהודים אונ׳ קריסטן
דארין איבר איין · דס משה אונ׳ דיא נביאים
זיין פֿון גאט גטריבני מענר גוועזן · אונ׳ אלוואס
וואס זיא טרייבן · דאס איז געטליכי ווארהייט
זיין · פֿון דען קריסטן בדארף עס קיין בווייז ·
דיא יהודים בקענן אויך אין אירר יודישן
אמונה פֿון קורץ צו פֿור גמעלטן רמ״בם אזם
דאס יאר קריסטי אק״סז גטטעלט : ואני
מאמין באמונה שלמה · שכל דברי נביאים אמת :
שנבואות משה רבינו היו אמיתיות · ושהוא
היה אב לחכמים לקדימים לפניו ולבאים אחריו :
אונ׳ איך גלויב מיט איינם פֿון קומנן גלויבן ·
דס אלי ווארט דער פרופֿעטן זיין ווארהייט ·
דס אויך דיא ווייזאגונגן משה אונזרס מייסטרס
זיין ווארהאפֿטיג · אונ׳ דס ער גוועזן איין
פֿאטר

פֿאטר דער ווייזן· זא וואל דעריר· דיא פֿור מיר געוועזן זיין· אלז דיא נאך מיר קומן ווערדן:

שאלה י״ב

מוז מן היר אויך וואל ניט דען תלמוד מיט צור האנד נעמן:

תשובה· זא ווייניג דער יהודי דאש ברית חדשה אן נימט· זא ווייניג נימט אויך דער קריסט אין גלויבנס זאכן דען תלמוד אן· קאן אלזא אין דען פֿראגן· וועלכי דיא יהודים אונ׳ קריסטן אונטר איינאנדר האבן· צו קיינס גלויבנס גרונד· אויס וועלכם זאלכי סטרייטיג קייטן קענטן גשליכטיט ווערדן· אן גנומן ווערדן:

שאלה י״ג

טיאן זיך אבר זונשט דיא קריסטן אויך אויס דעם תלמוד דען תרגומים אונ׳ בעסטן ראבינן דען סטרייט מיט דען יהודים אן צו נעמן:

תשובה· גאר ניט· דען אוב זיא זיך צוואר אויס דעם תלמוד דורך אויס ניט ריכטן לאזן· דען זיא בסטענדיג דא ביים בלייבן· דיז בוך זייא ניט וויא משה ונביאים אירי ספֿרים אויס בזונדריר געטליכר אופֿנבארונג גשריבן· אונ׳ שטימ דעם נאך פֿיל פֿאלט אין דיזן ספֿרי·

אלז

אלז עש פפלעגט בייא מענשליכן טריפטן אונ׳
ווערקן הער צו גיאן· נוך דענוכֿטר וויטן
אויך דיא קריסטן· דש פֿיל גוטש אין דיזם
ספר צו פֿינדן איז· אונ׳ זיין דעם נאך דער
ווארהייט אונ׳ אירר גוטן זאך דער אמן גוויז·
דש זיא זיך גטרויען אויך אויש דעם תלמוד זעלבר
אונ׳ אויש דען עלטיסטן בעסטן רבנין
שפריך אויך צו פֿירן· וועלכֿי ווידר
דיא יהודים· אונ׳ הין קיגן
פֿור דיא קריסטן
זיין:

דאש איין אונ׳ צוואנציגשטי קאפיטל אויש דער בשורה טובה על פי לוקאס :

אונ׳ ישוע וואר זיך אום זעהן · אונ׳ ער האט
גזעהן דיא רייכן · דיא דא ווארפן אירי גאבן
אין דען שאץ קאשטן · (וועלכר אין בית המקדש
געשטאנדן · דארויש מן צו נעמן פפלעגטי קרבנות
צו קויפן) · אונ׳ ער האט גזעהן אויך איינה
ארמי וויטפרויא דארט היין אין ווערפן צווייא
פרוטות : אונ׳ ער שפראך · געוויסליך איך זאג
אייך · דש דיזי ארמי וויטפרויא מעהר אין דען
שאץ קאשטן געווארפן האט · אלז אלי : דען אלי
האבן געגעבן צו דענן גאבן גאטש פון אירן
איבריגן · אבר דיזה האט אין געווארפן פון אירן
מאנגל · אלי אירי טעגליכי נאהרונג : אונ׳ עש
וואר · אלז איין טייל פון זיינן תלמידים זאגטן פון
דעם היכל · דש ער שין געבויאט וועריא · מיט
קעשטליכן שטיינרן · אונ׳ פול אונ׳ שין מיט גאבן :
דא שפראך ער · נון · עש ווערדן טאגי קומן ·
אין וועלכן ניט ווערט איבר גלאזן ווערדן איין
שטיין אויף דעם אנדרן · פון אלן וואש איר
זעהט · וועלכר ניט אב געבראכן ווערדן ווערט :
אונ׳ זיא פראגטן אין אונ׳ שפראכן · רבי · ווען
ווערט דיזש זיין · אונ׳ וואש איז פאר איין צייכן ·
ווען עש אן פאנגן ווערט צו זיין : אונ׳ ער
שפראך · היטיט אייך · אונ׳ לאזט אייך ניט פר
פירן · דען פילי ווערדן קומן אין איינם נאמן ·

אונ׳

אונ׳ ווערדן זאגן · איך בין משיח · אונ׳ עש איז
הער צו גזאגט דיא לייט · גיט אינן ניט נאך :
אונ׳ ווען איר שטרייט אונ׳ גרושה פֿר טומלונגן
הערין ווערדט · זאלט איר אייך ניט ערשרעקן ·
דען דיזש מוז צו ערשט זיין · אבר דאש ענד
(פֿון ירושלים אונ׳ יהודה) · איז נאך ניט אלזוא
באלד : אונ׳ ער שפראך צו אינן · איין פֿאלק
ווערד ווידר דאש אנדרי אויף שטין · אונ׳ איין
קיניגרייך ווידר דאש אנדרי קיניגרייך · אונ׳ עש
ווערדן זיין גרושה ערד ציטרניש · אין אלן ארטן
אונ׳ פעשטילענצן · אונ׳ הונגר · אונ׳ ער שרעקניש
אונ׳ גרושי אונ׳ פֿורכֿטזאמי צייכֿן ווערדן פֿון היאל
גשעהן : אבר פֿאר דיזם אלן ווערדן זיא (דיא
יהודים) אירי הענדי אן אייך שטרעקן · אונ׳ זיא
ווערדן אייך נאך יאגן · אונ׳ ווערדן אייך איבר
אנטווארטן צום בית דין · אונ׳ צום גפֿענקניש ·
אונ׳ זיא ווערדן אייך צווינגן צו דען קיניגן · אונ׳
צו דען הויבט לייטן · אום מיינש נאמנש ווילן :
דיזש ווערט אייך בגעגן צום צייגניש : דארום
זוא נעמט אייך פֿאר · אום ניט פֿאר הער צו
גדענקן · וויא איר דאך אייך פֿראנטווארטן זאלט :
דען איך ווערדי אייך מונד אונ׳ קלוגהייט געבן ·
פֿאר וועלכֿר ניט ווערדן בשטיאן קענן אלי אייערי
פֿיינדי · אום עטוואש דא ווידר צו רידן : דען
אויך אייערי עלטרן · אונ׳ אייערי ברידר · אונ׳
אייערי

אייערי נעכֿטטן · אונ׳ איירי ליב האביר ווערדן
אייך איבר אנטווארטן · אונ׳ טיטן : אונ׳ אלי
ווערדן אייך האשין אוק איינט נאאנט ווילן : אבר
עט זאל זיט איינה האר פֿון אייערם הויבט פֿר
לוירן ווערדן : דורך אייערי האפֿנונג זאלט איר
ערהאלטן אייערי זילן : אונ׳ ווען איר זעהן
ווערדט · דט דיא טטרייט בארי אענר ווערדן
ירוטלים אוק רינגלט האבן · אלז דען זאלט איר
וויטן · דט אירה פֿר ווישטונג הער צו גנאהט
איז : אלז דען זאלן פֿליהן אויף דיא בערגי ·
וועלכֿי אין יהודה זיין · אונ׳ וועלכֿי אין איר זיין ·
זאלן הער אויט ווייכֿן : אונ׳ וועלכֿי אויף דען
פֿעלדרן זיין · זאלן ניטווידר קערן צו איר :
דען עט זיין דיא טאגי פֿון דער ראכֿי · צו פֿול
ענדרן אלי ווארטי · דיא אין דער תורה גטריבן
טטין : אבר וואי דיא טרעכֿטיגי · אונ׳ דיא
זייגנדיגי אין דיזן טאגן · דען עט ווערט
איינה גרוטה אנגטט זיין איבר דאט לאנד ·
אונ׳ איין גריאיגר לארן איבר דיזט פֿאלק : אונ׳
זיא ווערדן פֿאלן דורך דיא טערפֿי פֿון טווערט ·
אונ׳ זיא ווערדן פֿר טריבן ווערדן אונטר אלי
פֿעלקר · אונ׳ ירוטלים ווערט צו טרעטן ווערדן
פֿון דענן פֿעלקרן · ביז דיא צייטן פֿון דען פֿעלקרן
ווערן ערפֿילט ווערדן : אונ׳ עט ווערדן צייכֿן

זיין

זיין אן דער זון אונ' דעם מאנט · אונ' אויף דער
ערדן ווערט זיין אנגסט אונ' בדרענקניט צווישן
דענן פעלקרן · אין ערשרעקניט · דש זיא ניט
וויסן ווערדן · וואס זיא טון זאלן · פון וועגן
דעס ברוזנס פון דעם מער · אונ' ערהיבונג
זיינר וועלן: אונ' ווען דאס הערץ פון אלן מענשן
ווערט צרשמאלצן זיין · אונ' אין ווערט קיין
מטים זיין · וועגן פורכט אונ' האפנונג אונ'
ווארטן אויף דיא דינגי · וועלכי אויף דיא וועלט
קומן זאלן · אונ' אלי הער שארן פון הימל ווערדן
גליטן: אלז דען ווערדט איר זעהן דען מענשן
זון קומן אין דען וואלקן · מיט איינם גרוסן
העיר · אונ' אין גרוסר הערליכקייט: אונ' אלז
דיזי זאכן ווערדן אן פאנגן צו זיין · אלז דען
זעהט אייך אום · אונ' ערהיבט אייערן קאפף ·
דען אייערי ערלייזונג איז הער אן גנאהט: אונ'
ער שפראך צו אינן דיזש גלייכניש · זעהט דאך
דען פייגן בוים אן · אונ' אלי אנדרי בוימי:
ווען זיא קניספלן · אונ' פאנגן אן בלואן אויש צו
ציהן · אלז דען זעהט איר אונ' וויסט גוויש ·
דש דער זומר נאהנט איז: אלזוא אויך איר ·
ווען איר זעהן ווערדט · דש דיזי זאכן (וועלכי
איך ערצילט) גשעהן ווערדן · אלז דען זאלט
איר וויסן · דש דאס קיניגרייך גאטס נאהנט
איז:

איז: פֿר וואר· איך זאגי אייך· דש דיזש
גבירד ניט פֿר בייא גין זאל· ביז אלי דיזי זאכֿן
ווערדן פֿולענט ווערדן: הימל אונ׳ ערדן
ווערדן פֿר בייא גיאן· אבר אייני ווארטי
ווערדן ניט פֿר בייא גיאן: דארום· היטיט
אייך· דש איר פֿיל לייכֿט ניט בשווערט אייערי
הערצר מיט פֿרעסן אונ׳ זויפֿן· אונ׳ מיט זארגן
וועגן דיזש לעבן· אונ׳ דיזר טאג (פֿון וועלכֿם
פֿאר הער גזאגט איז)· פלעצליך קומי איבר
אייך: דען וויא איין יעגר שטריק ווערט ער
קומן· איבר אלי איין וואונר אויף דער גאנצן
ערדן: דארום זייט וואכֿזאם אונ׳ בעטיט
פֿלייסיג אלי צייט: דא מיט איר מעכֿטיט ווירדיג
זיין צו ענטלויפֿן פֿאר אלי אנגסט· דיא דא צו
קינפֿטיג זיין· אונ׳ צו שטאן פֿאר דעם מענשן
זון: אונ׳ ער (ישוע) דרשת בייא טאג אים
היכֿל· אונ׳ בייא דער נאכֿט גינג ער אויס·
אונ׳ איבר נעכֿטיגטי אויף דעם בערג· דער
גנענט ווערט דער איל בערג: אונ׳ אליש פֿאלק
שטונד פֿריא אויף· אונ׳ זיא קאמן
אין דען היכֿל· אום
אים צו צו
הערן:

Im 3706
S

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-290296-p0027-4

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-290296-p0028-0

4

CASP. CALVOERII VINDICIÆ LEUITICI XXVI. 44.

ADUERSUS ABUSUM IUDAICUM IUDAICOGERMANICE

seorsum edidit

IO. HENR. CALLENBERG
Ph. P. P.

Halæ, in typographia instituti iudaici
CIↃ IↃCC XXXV.

Farbkarte #13 B.I.G.
Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-290296-p0029-8